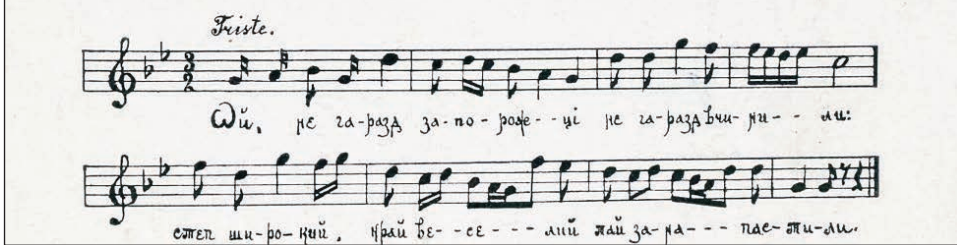

ПІСЕННІ ПОШТІВКИ

Автор: Любов Волинець, куратор музею

На світлинах: зразки поштових карток із колекції музею у Стемфордї, КТ

Широке використання пошти-вок, як одного із засобів комунікації з родиною, друзями та передачі різних коротких повідомлень почалося у кінці 19-го століття. Практичність та популярність поштівок пришвидшили їх розвиток і дуже скоро скромна прямокутна карточка розвинулася в поштівку з усе кращими та більш витонченими ілюстраціями, зображаючи велику кількість предметів та тем. Згодом розвинувся ще один напрямок - до ілюстрацій на поштівках додали пісні (ноти і слова), а це надало поштівкам ще більшого емоційного вислову. Ось такі листівки з відповідним зображенням та словами пісні виражали та передавали більше і краще почуття, яке хотів висловити відправник, але не мав на це достатньо власних слів. Коли зростав попит на все більш вибагливі зображення на поштівках, видатні мистці почали творити ілюстрації для них, сприймаючи це за честь та престиж.

У нашому Музеї маємо чисельну кількість поштівок - творів видатних мистців, деякі з них - з піснями.

Одні із найкращих зразків українських листівок з піснями - це твори мистця Амвросія Ждахи (1855-1927). Народився він у місті Ізмаїл, але більшість свого життя прожив в Одесі. Батько його походив із Задунайських козаків, які втекли із Запорізької Січі, коли царські війська руйнували Січ з наказу Цариці Катерини, і подалися під захист султанів Османської імперії. Більшість із тих козаків поселилися на території, сучасної Румунії, яка тоді була частиною Османської імперії. Молодий Амвросій з дитинства слухав розповіді батька про Запорізьку Січ, козаків, їхню історію, традиції, хоробрість. Слухав думи, які співав батько, слухав мамині народні пісні, про завзятість козаків та їхню боротьбу за волю, про переживання та страждання матерів та дівчат у час трагедій, смерті сина чи коханого та багато інших. Ці розповіді, ці пісні розвинули в Амвросія велике зацікавлення історією, традиціями, фольклором українського народу та бажання зберегти та поширити цю історичну пам'ять. Подорожуючи Україною, Амвросій збирав історичні пам'ятки, народні мистецькі твори, слухав спомини населення, записував пісні, робив зарисовки людей, народного одягу, обстановку сільських хат, сіл, краєвиди околиць.

У дуже ранньому віці Амвросій виявив талант до малярства. Його

спроби вчитись у мистецьких академіях не увінчались успіхом, бо родина була дуже убогою. Він брав лекції малярства спорадично, і в більшості був самоуком. На життя заробляв, працюючи в Земському банку в Одесі, а у вільний час малював. На його роботи звернули увагу видавці в Києві і давали йому можливість підготувати ілюстрації до таких літературних творів як Чорна Рада П. Куліша та ін. З початком 20-го століття на поштівки був великий попит. Амвросій рішив намалювати серію картин для листівок які б ілюстрували українську народну пісню, і видати їх таким способом, щоб увіковічнити ці пісні у мистецькій формі. Це збудило б зацікавлення та спопуляризувало б ці пісні, а також пригадало історію давно минулих часів. Дві серії таких поштівок було видано 1911 і 1912 року. Перша світова війна перешкодила виданню наступних серій. Перша серія поштівок продавалась також для збору коштів на зведення пам'ятника Шевченкові в Києві, який мали спорудити на 100-літній ювілей 1914 року. Це, нажаль, не відбулося, бо царська влада заборонила всякі ювілейні святкування в Києві на честь Шевченка.

Листівки Амвросія Ждахи які є в нашій колекції, ілюструють пісні українського історичного, особливо козацького минулого, із славовою, горем, неволею, смутком за погіблених героїв, тугою за коханими тощо. Для прикладу - пісня про Кармелюка "За Сибіром сонце сходить...", про козацького героя Супруна "Ой, не знав козак, ой, не знав Супрун...", Козаки ідуть в похід "Засвістали козаченьки...", туга та журба дівчини та жінки - "Ой не світи місяченьку...", У діброві чорна галка...", страждання матері за загиблим сином - "Стогне вітер вільний в полі...", неправильні запорозькі рішення - "Ой, не гаразд запорожці не гаразд чинили...", козаки в неволі - "Ой, у полі, ой, у полі тай у Баришполі..."

У всіх своїх ілюстраціях пісень Амвросій застосовував відповідний колір, емоційні вирази обличчя, оформлення підходящого тла, ужиток слухних традиційних символічних елементів та народних орнаментальних мотивів - усе це передає відповідний настрій кожній пісні. Кожна деталь вірно віддзеркалює суть пісні та додає її глибшого розуміння. Поштівки Амвросія Ждахи - це мистецькі шедеври, унікальний та рідкісний скарб української спадщини.

